TEMA-CHEIE[1]
Art. 9
Purtarea de simboluri religioase în spații publice

(Ultima actualizare: 28.02.2025)

Principiu general

Purtarea unui simbol religios sau a unui articol vestimentar religios în spații publice este o acțiune protejată de art. 9 § 1. O persoană care a făcut din religie un principiu central al vieții sale trebuie, în principiu, să fie în măsură să își manifeste acea credință și să o comunice altora, inclusiv prin purtarea de simboluri și articole vestimentare religioase, cu atât mai mult cu cât o societate democratică sănătoasă trebuie să tolereze și să susțină pluralismul și diversitatea în sfera religioasă (*Eweida și alții împotriva Regatului Unit*, 2013, pct. 89 și 94). Cu toate acestea, acest drept nu este absolut și trebuie să fie pus în balanță cu interesele legitime ale altor persoane fizice și juridice. Întinderea marjei de apreciere de care beneficiază statul pârât depinde de contextul în care este purtat simbolul religios sau articolul vestimentar religios.

Principii care pot fi extrase din actuala jurisprudență

Purtarea de simboluri și articole vestimentare religioase de către persoane particulare:

- numai niște circumstanțe cu totul excepționale ar putea justifica (teoretic) „o ingerință" în dreptul cuiva de a purta veșminte religioase în locuri publice comune, cum ar fi străzi, piețe, parcuri etc. (*Ahmet Arslan și alții împotriva Turciei*, 2010, pct. 47-51);
- cu toate acestea, statul poate interzice purtarea unui articol vestimentar care ascunde fața [*S.A.S. împotriva Franței* (MC), 2014, pct. 156; *Belcacemi și Oussar împotriva Belgiei*, 2017, pct. 52-53; *Dakir împotriva Belgiei*, 2017, pct. 55-59];
- interzicerea purtării de veșminte religioase de către persoane particulare într-o sală de ședință nu este justificată, cu condiția ca îmbrăcămintea respectivă să nu împiedice desfășurarea normală a procedurilor și să nu fie menită să arate lipsă de respect față de instanță (*Hamidović împotriva Bosniei și Herțegovinei*, 2017, pct. 42; *Lachiri împotriva Belgiei*, 2018, pct. 46);
- Autoritățile statului pot solicita în mod legitim ca, din motive de securitate, un articol vestimentar religios să fie înlăturat în circumstanțe speciale (controale de securitate la aeroport, fotografii de identitate etc.) [*Phull împotriva Franței* (dec.), 2005; *El-Morsli împotriva Franței* (dec.), 2008; *Mann Singh împotriva Franței* (dec.), 2008].

[1] Întocmită de Grefă. Nu obligă Curtea.

Prezenta traducere este publicată cu acordul Consiliului Europei și al Curții Europene a Drepturilor Omului și reprezintă responsabilitatea exclusivă a Institutului European din România.

Purtarea simbolurilor și a articolelor vestimentare religioase de către agenții statului la locul lor de muncă sau de serviciu, precum și de către elevii și studenții din unitățile de învățământ de stat:

- statul poate solicita ca funcționarii publici și personalul contractual al autorităților de stat să se abțină de la a purta simboluri și veșminte religioase ostentative, pentru a garanta neutralitatea serviciilor publice și egalitatea de tratament pentru toți utilizatorii de servicii publice (*Ebrahimian împotriva Franței*, 2015, pct. 63-69);
- acest lucru este valabil în special pentru cadrele didactice din unitățile de învățământ de stat, la toate nivelurile [*Dahlab împotriva Elveției* (dec.), 2001; *Kurtulmuş împotriva Turciei* (dec.), 2006];
- statul beneficiază de o marjă amplă de apreciere cu privire la posibilitatea de a permite elevilor și studenților din școlile și universitățile de stat să poarte articole vestimentare religioase ostentative [*Dogru împotriva Franței*, 2008, pct. 63; *Leyla Şahin împotriva Turciei* (MC), 2005, pct. 121-122];
- o interzicere absolută a purtării, în mod vizibil, de simboluri ale convingerilor lor de către elevii și studenții din unitățile de învățământ de stat, formulată în termeni nediscriminatorii, este compatibilă cu art. 9 [*Mikyas și alții împotriva Belgiei* (dec.), 2024, pct. 67-77].

Purtarea simbolurilor și a articolelor vestimentare religioase de către angajații din sectorul privat:

- o societate comercială poate impune în mod legitim angajaților săi un cod vestimentar pentru a proteja o anumită imagine comercială, chiar dacă punerea în aplicare a acestui cod poate duce uneori la restricții privind purtarea de simboluri religioase (*Eweida și alții împotriva Regatului Unit*, 2013, pct. 94, încălcarea art. 9 în cazul unei salariate a unei companii aeriene căreia angajatorul i-a interzis să poarte o cruciuliță creștină în mod vizibil la locul de muncă; neexaminare separată în contextul art. 14);
- un spital (privat sau public) poate, de asemenea, să restricționeze purtarea de simboluri sau veșminte religioase în măsura în care acest lucru este justificat de considerente de sănătate și igienă (*ibidem*, pct. 98-100, neîncălcarea art. 9, interpretat separat sau coroborat cu art. 14, în cazul unei asistente medicale de geriatrie dintr-un spital de stat căreia angajatorul i-a interzis, de asemenea, să poarte o cruciuliță creștină în mod vizibil la locul de muncă).

Trimiteri suplimentare

Ghiduri privind jurisprudența:

- Ghid privind art. 8 – Dreptul la respectarea vieții private și de familie, a domiciliului și a corespondenței
- Ghid privind art. 14 din Convenție și art. 1 din Protocolul nr. 12 – Interzicerea discriminării

Alte trimiteri:

- Education and Religious Diversity / Education et diversité religieuse (site web al Consiliului Europei)

PRINCIPALELE TRIMITERI JURISPRUDENȚIALE

- *Dahlab împotriva Elveției* (dec.), nr. 42393/98, CEDO 2001-V (capete de cerere întemeiate pe art. 9 și art. 14 coroborat cu art. 9, inadmisibile – în mod vădit nefondate);
- *Phull împotriva Franței* (dec.), nr. 35753/03, CEDO 2005-I (inadmisibilă – în mod vădit nefondată);
- *Leyla Şahin împotriva Turciei* (MC), nr. 44774/98, CEDO 2005-XI (neîncălcarea art. 9);
- *Kurtulmuş împotriva Turciei* (dec.), nr. 65500/01, CEDO 2006 II (inadmisibilă – în mod vădit nefondată);
- *El-Morsli împotriva Franței* (dec.), nr. 15585/06, 4 martie 2008 (inadmisibilă – în mod vădit nefondată);
- *Mann Singh împotriva Franței* (dec.), nr. 24479/07, 13 noiembrie 2008 (inadmisibilă – în mod vădit nefondată);
- *Dogru împotriva Franței*, nr. 27058/05, 4 decembrie 2008 (neîncălcarea art. 9);
- *Ahmet Arslan și alții împotriva Turciei*, nr. 41135/98, 23 februarie 2010 (încălcarea art. 9);
- *Eweida și alții împotriva Regatului Unit*, nr. 48420/10 și alte 3, CEDO 2013 (extrase) (încălcarea art. 9 cu privire la prima reclamantă; neîncălcarea art. 9 separat sau coroborat cu art. 14 cu privire la a doua reclamantă și la al patrulea reclamant; neîncălcarea art. 14 coroborat cu art. 9 cu privire la a treia reclamantă);
- *S.A.S. împotriva Franței* (MC), nr. 43835/11, CEDO 2014 (extrase) (neîncălcarea art. 8, a art. 9 și a art. 14 coroborat cu art. 8 și 9);
- *Ebrahimian împotriva Franței*, nr. 64846/11, CEDO 2015 (neîncălcarea art. 9);
- *Belcacemi și Oussar împotriva Belgiei*, nr. 37798/13, 11 iulie 2017 (neîncălcarea art. 8, a art. 9 și a art. 14 coroborat cu art. 8 și 9);
- *Dakir împotriva Belgiei*, nr. 4619/12, 11 iulie 2017 (neîncălcarea art. 8, a art. 9 și a art. 14 coroborat cu art. 8 și 9);
- *Hamidović împotriva Bosniei și Herțegovinei*, nr. 57792/15, 5 decembrie 2017 (încălcarea art. 9);
- *Lachiri împotriva Belgiei*, nr. 3413/09, 18 septembrie 2018 (încălcarea art. 9);
- *Mikyas și alții împotriva Belgiei* (dec.), nr. 50681/20, 9 aprilie 2024 (inadmisibilă – în mod vădit nefondată).